

ПІДСУМКИ 2022 РОКУ

2022 рік став найскладнішим роком у сучасній історії України з огляду на повноцінне неспровоковане вторгнення в країну з боку Російської Федерації.

Січень 2022. Економічна криза, у зв'язку із поширенням епідемії COVID-19, не призвела до порушення стабільності в Україні. Українська економіка повільно зростала. Ціни на продукти ставили рекорди, проте частково стабілізувалися, а експорт до ЄС тим часом зріс у півтора раза, випередивши торгівлю з Китаєм та Росією.

Лютий 2022. 24 лютого 2022 року близько 5-ї ранку війська РФ із застосуванням повітряних, сухопутних та морських сил вторглися в Україну. Метою російської наступальної військової операції є знищення Української держави, захоплення силою української території та встановлення окупаційного контролю. Під час повітряно-наступальної операції противник продовжив нанесення вогневого ураження військовим та цивільним аеродромах, пунктах управління, об'єктах системи ППО, важливих критичних об'єктах інфраструктури, населених пунктах та підрозділах в районах оборони. В порушення норм Міжнародного гуманітарного права окупанти підступно нанесли і продовжують наносити ракетні удари по житлових будинках, соціальній інфраструктурі по всій території України. Заслані диверсійно-розвідувальні групи проникають на вулиці міст та вбивають мирних жителів.

Березень 2022. Невибіркові атаки на українські міста продовжуються. РФ наносить ракетно-бомбові удари авіацією, знищуючи військові та цивільні об'єкти. Застосовуються боєприпаси невивіркованої дії по житлових районах великих міст. Основні бої зосереджені в зоні проведення операції об'єднаних сил, Маріуполі, Миколаєві. У Києві, Сумах, Чернігові, Харкові проводять дії тактичного значення. Російські військові застосовують сили проти цивільних осіб, беруть в облогу населені пункти. Засоби та методи ведення війни, що використовуються, суворо порушують загальновизнані норми міжнародного права та міжнародного гуманітарного права. На тимчасово окупованих територіях російські військові розміщують заборонені міни з сейсмічними датчиками. Російські військові застосовують заборонені фосфорні снаряди. Російські військові після тривалого перебування в Чорнобильській зоні відчуження починають покидати її. У Раді ООН з прав людини створено міжнародну незалежну Комісію, яка розслідуватиме воєнні злочини в Україні.

Квітень 2022. Станом на 1 квітня 2022 року загальний фізичний збиток оцінювався в 80 мільярдів доларів США. Здебільшого ця сума припадає на транспортну інфраструктуру і житлове будівництво. Дефіцит загального фонду бюджету за перший квартал 2022 року становить 67,5 мільярдів грн. Близько 13% території України заміновано росіянами. Є ризик затяжної війни в Харківській, Луганській, Донецькій, Запорізькій та Херсонській областях – у них частка виробництва пшениці становить 23%, кукурудзи – 3%, ячменю – 21%, насіння соняшнику – 20%. Збитки, завдані промисловим активам, становлять 6,7 мільярда доларів США. Металургія втратила щонайменше 30% своїх активів. Серед найбільших збитків: «Азовсталь» і «ММК Ілліча», відповідно другий і третій за величиною металургійні заводи України. За

оцінками ООН, з 24 лютого 2022 року Україну покинули 4,2 млн осіб. В Україні майже 6,48 млн осіб є переселенцями внаслідок війни. Ці втрати можуть призвести до нестачі робочої сили в Україні та уповільнення післявоєнного економічного відновлення. На найбільш постраждалих регіонів припадає 30% національного ВВП. За різними прогнозами, падіння ВВП у 2022 році коливатиметься від 10% до 40%. Джерела формування щонайменше 70% ВВП України залишаються більш-менш недоторканими.

Травень 2022. Україна відчула на собі руйнівні наслідки збройного конфлікту на своїй території, а також наслідки перших кроків у державній політиці, які мали допомогти економіці країни пройти через потрясіння та невизначеність війни. Економіка України продемонструвала неабияку стійкість, яку можна порівняти зі стійкістю української армії. Разом вони дали поштовх обговоренню плану відновлення України.

Червень 2022. Макрофінансова стабільність в Україні все більше руйнується. Національний банк України відреагувати на ризик валютної кризи радикальними та непопулярними заходами. Біженці починають повертатися додому, тому що побоювання щодо безпеки в їх містах зменшуються, а економічна активність відновлюється. Опитування Європейської Бізнес Асоціації (ЕВА) показують, що станом на 3 червня (100-й день вторгнення) 50% компаній-членів асоціації працювали в повному обсязі, тоді як в травні лише 28%. 17% компаній, які раніше призупинили свою діяльність, відновили виробництво або надання послуг. 63% компаній виплачують заробітну плату в повному обсязі. Підприємства, які залишилися в галузі металургії відновлюються, почали виробляти нові види продукції, адаптовані до змін попиту на внутрішньому та зовнішньому ринках. Після дефіциту палива, спричиненого ракетними ударами по об'єктах зберігання та виробництва палива, обмеження цін і посівної кампанії, уряд скасував контроль над цінами. За даними Державної служби статистики України, пальне подорожчало на 22,8%. Аграрії користувалися програмою пільгового кредитування, спеціально розробленою для допомоги в посівній. Блокада українських чорноморських портів ускладнили логістику, а відповідно і експорт. Проте, у червні, за даними Міністерство аграрної політики та продовольства України експорт сільськогосподарської продукції зріс на 180% в тоннах порівняно з травнем 2022 року. Імпорт швидко відновлюється на тлі лібералізації та зниження податків. За даними Державної служби статистики України ВВП впав у першому кварталі 2022 року на 15,1% порівняно з аналогічним періодом минулого року.

Липень 2022. Проблеми української економіки поглиблюються, що змусило уряд і Національний банк України піти на складні кроки: змінити фіксований курс і попросити власників єврооблігацій відстрочити виплати. Національний банк України був змушений скоригувати фіксований курс з 29,25 до 36,6 грн за долар, щоб запобігти втраті резервів і усунути дисбаланс між умовами, в яких опинилися експортери та імпортери. Відбувається скорочення масштабів виробництва у галузі металургії, видобуток залізної руди впав на чверть порівняно з травнем. На початку липня прискорилися темпи надходження міжнародної фінансової допомоги. Переговори в Туреччині про

коридор в Чорному морі з одеських портів дали шанс на часткове відкриття експорту зерна (зменшення ймовірності продовольчої кризи у світі). Конференція у місті Лугано була присвячена повоєнній відбудові України. Українська влада представила План відновлення України вартістю в сотні мільярдів доларів. Але обіцянок відповідного розміру фінансування від партнерів немає. 23 червня 2022 року рішенням Європейської Ради Україна отримала статус кандидата на членство в Європейському Союзі. Україна має виконати важливі завдання щодо впровадження реформ.

Серпень 2022. Економічна активність в Україні продовжує відновлюватися. Більшість підприємств відновили роботу. Збитки від війни зростають. Скорочується виробництво в металургії; зупинилося ще одне підприємство з видобутку залізної руди. Платіжний баланс залишається дефіцитним. Через високу облікову ставку в деяких банках почалися проблеми. Близько третини українців наразі не мають роботи. Україна, Росія, Туреччина та ООН домовилися про гарантії безпеки комерційного судноплавства. Угода підписана на 120 днів і стосується портів Одеської області, але згодом може бути продовжена і включити порти Миколаєва. Криза на паливному ринку закінчилася, експорт електроенергії до Європи зростає, проте РФ відновила атаки на Запорізьку АЕС та лінії електропередач. Ядерний шантаж. Основні ризики опалювального сезону у фізичній небезпеці інфраструктури, тому що Росія може відновити удари по електростанціях, коли це буде необхідно.

Вересень 2022. У вересні стан української економіки стабілізувався. Завдяки зовнішньому фінансуванню вдалося майже вирівняти платіжний баланс та дозволяє фінансувати дефіцит державного бюджету, доходи якого зменшилися через занепад економіки, а витрати зросли через необхідність фінансування бойових дій. Уряд підготував проект бюджету на 2023 рік, який передбачає рекордний дефіцит. Очікується, що видатки перевищать доходи майже вдвічі. Фінансування Міністерство оборони України становитиме понад третину видатків бюджету та понад дві третини власних доходів уряду. Міністерство фінансів України розраховує на іноземне грантове фінансування. Зменшити навантаження допомогло б поживлення економіки, але в умовах воєнних ризиків на це розраховувати важко.

Жовтень 2022. За даними Міністерства економіки України за перші дев'ять місяців 2022 року ВВП України скоротився на 30%. Ціни ростуть, інфляція також. Очікується, що за підсумками року ціни в Україні зростуть не більше ніж на 30%. Однією з причин є поведінка підприємців. Очікування опитаних Національним банком України представників бізнесу щодо цін постачальників значно перевищують їхні очікування щодо цін на власну продукцію і може означати, що в умовах конкуренції та зниження попиту вони готові пожертвувати прибутковістю. Головним ризиком є руйнування енергетичної інфраструктури ракетами, який продовжує реалізовуватися. 10 жовтня 2022 року стався найбільший ракетний обстріл з початку війни, який призвів до руйнувань і пошкоджень енергетичних об'єктів у столиці та дев'яти областях. 17 жовтня 2022 року був ще один удар. Ризик підвищився через надання Іраном безпілотників-камікадзе, а також ракет класу «земля-земля».

Листопад 2022. Збройним силам України вдалося звільнити від окупантів усе правобережжя, в тому числі й Херсон, де вже відновлюють роботу національні компанії. Зернова угоди, яка мала закінчитися 19 листопада, продовжена ще на 120 днів на тих же умовах. Росія продовжує руйнування енергетичної інфраструктури по всій території України. За останній місяць було завдано кілька хвиль масованих ракетних ударів. І хоча ефективність протиповітряної оборони зростає, частина ракет досягає цілей. Енергетичним компаніям довелося обмежити споживання. Бізнес і населення адаптується до ситуації. Іноземні партнери допомагають грошима та обладнанням.

Грудень 2022. Росія продовжує руйнування інфраструктури України. Європа, США та Канада виділять на підтримку України кошти та обладнання. 23 грудня 2022 року президент США Джо Байден підписав законопроект про оборонну політику на 2023 рік, що включає військову допомогу для України у розмірі 800 мільйонів доларів США. Проекту держбюджету США містить 45 мільярдів доларів США допомоги Україні й союзникам. Президент Європейської ради Шарль Мішель виступає за розроблення механізму, який призведе до призупинення членства Росії у Раді Безпеки ООН через агресію проти України. Окупанти продовжують зазнавати втрат.

Опитування понад 100 генеральних директорів та топ-менеджерів компаній-членів Американської торговельної палати в Україні (за даними AmCham):

- 98% компаній співробітники працюють дистанційно;
- 17% компаній вказали, що мають співробітників, які загинули внаслідок повномасштабної війни на території України;
- 11% компаній вказали, що мають співробітників, які зникли безвісти під час повномасштабної війни на території України;
- 52% компаній мають співробітників, які перебувають у «гарячих точках» на території України;
- 96% компаній мають співробітників, які переїхали в інші регіони України після повномасштабного вторгнення на територію України;
- 98% компаній мають співробітників, які переїхали в інші країни після повномасштабного вторгнення на територію України;
- 60% компаній надають можливість співробітникам працювати в українському офісі з фізичним перебуванням в іншій країні;
- 26% компаній забезпечують співробітникам працевлаштування в філії іншої держави;
- 26% компаній компенсують витрати на оренду житла співробітників;
- 29% компаній переїхали в межах України і 19% переїхали за межі;
- 57% компаній вважає, що післявоєнна відбудова України почнеться у 2023 році, 31% – у 2024 році, 6% – у 2025 році.

Що стосується 2023 року очікування різняться. Dragon Capital очікує падіння ВВП на 5%, тоді як ICU прогнозує зростання на 4%. Згідно з опитуванням Європейської Бізнес Асоціації, тільки 1% компаній повністю зупинили операції через блекаут, 12% – закрили частину мережі, 40% – скоротили виробництво чи обсяги надання послуг.

Втрати та потреби у відновленні

Тип майна	Прямі втрати, млрд дол. США	Непрямі втрати, млрд дол. США	Потреби у відновленні, млрд дол. США
Житлові будівлі	52,5	7,6	76,9
Інфраструктура	35,6	14,8	51,3
Активи підприємств, промисловість	13,0	33,1	24,9
АПК та земельні ресурси	6,6	34,3	23,5
Енергетика	6,8	12,1	10,3
Освіта	8,2	2,1	9,8
Розмінування		8,6	8,6
Соціальний захист	0,2	6,4	6,6
Фінансовий сектор	0,1	6,0	5,9
Культура, туризм, спорт	2,1	8,4	5,8
Транспортні засоби	2,9	0,4	5,5
Торгівля	2,4	24,4	4,4
Житлово-комунальне господарство	2,3	3,5	3,7
Охорона здоров'я	1,7	2,7	2,6
Адміністративні будівлі	0,8	0,1	1,2
Цифрова інфраструктура	0,6	1,1	1,0
Навколишнє середовище	14,0		
Разом	135,9	165,5	242,0

Джерело: Kyiv School of Economics. Project «Russia will pay». 01.12.2022